

ÅLESUND KOMMUNE

POLITISK SEKRETARIAT

Kommunal- og regionaldepartementet
Postboks 8112 Dep

0032 OSLO

Saksbehandler
Tore Hals
Tlf 70 16 20 24

Deres ref.

Vår ref.
TH/10/287-26/010

Dato:
21.01.2011

FORSKRIFT OM FORSØK MED ELEKTRONISK STEMMEGIVNING - HØRINGSUTTALELSE

Valgstyret i Ålesund behandla i møte 17. januar 2011 departementets forslag til forskrift om forsøk med elektronisk stemmegivning. Styret fatta med 12 mot 1 stemme følgende vedtak:

Ålesund valgstyre slutter seg til Kommunal- og regionaldepartementets forslag til Forskrift om forsøk med elektronisk stemmegivning under forhåndsstemmegivningen, elektronisk avkryssing i manntallet på valgtinget og bruk av ny stemmeseddel ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 slik det går fram av brev av 16.12.10, med følgende merknader:

Kapittel 1, § 5: Prinsippet om at valgstyret skal sørge for at velgerne gis anledning til å øve på hvordan man avgir en e-stemme før valgperioden bør tas ut.

Kapittel 5, § 13: Valgstyret savner noen detaljer for de trykte stemmesedlene. Dette gjelder først og fremst utforming som har betydning for skanning (maskinell telling) – slik som nummerering som viser hvilket valg, hvilken kommune og hvilken liste seddelen gjelder samt unikt nummer for hver seddel.

Kapittel 6, § 14: Perioden for elektronisk forhåndsstemmegivning bør avsluttes lørdag 10. september kl 21:00.

Kapittel 7, § 18: Hvis prosedyren for stemmegivning på valgdagen skal tas i bruk er det to mulige løsninger: a) Ved oppslag i manntallet markeres det tydelig på skjermen at velgeren tilhører annet stemmested. Stemmemottakeren påser i så fall at stemmeseddelen legges i egen "fremmed" urne. Eller: b) Hvert stemmested har tilgang kun til sitt " eget " manntall. Stemmemottakeren ved " fremmedbordet " har derimot tilgang til manntallet for hele kommunen. Velgere som tilhører andre stemmesteder må da henvises dit – tilsvarende som ved dagens ordning.

Begge disse prosedyrene bør være unødvendige. Hvert stemmested vil ha full oversikt over hvor mange kryss som er satt i kommunens manntall fordi hvert stemmested og

---

Postadresse:	Sentralbord	Besøksadresse:		
	Tlf 70 16 20 00		Tlf	Bankgiro: 6550.05.05200
	Faks 70 16 20 01		Faks	Å.K.org.: 942.953.119
postmottak@alesund.kommune.no		www.alesund.kommune.no		

hver pc er nummerert og det registreres hva som skjer på hvert sted. Antall sedler i urnen kan da kontrolleres mot antall kryss i manntallet satt ved det enkelte stemmested.

Til orientering følger rådmannens saksutredning som vedlegg til dette brevet.

Med hilsen

Tore Hals
bysekretær

ÅLESUND KOMMUNE

SAKSPAPIR

**FORSKRIFT OM FORSØK MED ELEKTRONISK STEMMEGIVNING 2011 -
HØRING**

Dokumentinformasjon:

<i>Saksbehandler:</i> Tore Hals <i>Tlf:</i> 70 16 20 24 <i>E-post:</i> postmottak@alesund.kommune.no	<i>ArkivsakID:</i> 10/287 <i>JournalID:</i> 11/337 <i>Arkiv:</i> K1-010	<i>Avgjøres av:</i> Valgstyret
---	---	---------------------------------------

Politisk behandling:

<i>Organ:</i> ÅLESUND VALGSTYRE	<i>Møtedato:</i> 17.01.2011	<i>Sak nr.</i> 004/11
------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Vedlegg:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
21.12.2010	Høring - Forskrift om forsøk med elektronisk stemmegiving under forhåndsstemmegivningen, elektronisk avkryssing i manntallet på valgtinget og bruk av ny stemmeseddel ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011	410991

Saksopplysninger:

Ålesund er som kjent én av 10 kommuner som er med i forsøk med elektronisk stemmegivning ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 (e-valg). Forsøket innebærer at valgene i forsøkskommunene, på enkelte områder, må gjennomføres på en annen måte enn det som går fram av valgloven og valgforskriften. Dette må fastsettes gjennom forskrift med hjemmel i valgloven § 15-1.

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har tatt på seg oppgaven med å utarbeide forskrift på vegne av forsøkskommunene. Forslag til en forskrift er nå sendt ut på høring. Forskriften omfatter elektronisk stemmegivning under forhåndsstemmegivningen, elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen og utprøving av stemmesedler ved begge valgene, medregna utforming av stemmesedler for bruk i forsøkskommunene og Møre og Romsdal

fylke. Forskriften har også bestemmelser om hvordan fylkeskommunene som har kommuner med i forsøket, skal forholde seg til e-stemmene under opptellingen.

Høringsnotatet med forslag til forskrift er i sin helhet lagt ved som vedlegg. Høringsfristen er satt til 15. februar 2011.

KRD har også sendt ut høringsforslag om forskrift om vedtekt til forsøk med nedsatt stemmerettsalder til 16 år ved kommunestyrevalget – et annet forsøk Ålesund og 19 andre kommuner deltar i. For de fire kommunene som deltar i begge forsøkene vil det være greit å se de to forskriftene i sammenheng. Rådmannen velger likevel å behandle forskriftene hver for seg da det her er snakk om to ulike forsøk.

Vurdering:

Forskriften er delt inn i 9 kapitler med til sammen 28 paragrafer.

Kapittel 1 – Alminnelige bestemmelser (§§ 1 – 5)

De fire første paragrafene fastsetter formålet med forsøket, virkeområde (hvilket valg det skal gjelde for og hvilke kommuner og fylkeskommuner som er med eller blir berørt), forholdet til valgloven og valgforskriften samt definisjon av 11 ulike begreper. Alt dette er uproblematisk å slutte seg til.

Paragraf 5 fastsetter hvilke seks prinsipper som skal legges til grunn for forsøket. Prinsippene har vært lagt til grunn helt fra det tidspunkt kommunene ble invitert til å delta, men blir i forskriften gjort svært tydelig og presis. Prinsipp nr 3, om at valgstyret skal sørge for at velgerne gis anledning til å øve på hvordan man avgir en e-stemme før valgperioden, er derimot nytt. Rådmannen er litt skeptisk til dette. Trenger velgerne å øve på stemmegivning når vi har en stemmeperiode på en måned og kan stemme så mange ganger vi ønsker? Skal testen ha fiktive lister eller reelle lister? Ved reelle lister: Vil ikke det forvirre velgerne til å tro at de gjennomfører et virkelig valg? Rådmannen tror en god informasjon og veiledning om hvordan valget gjennomføres er bedre enn å gjennomføre en testperiode.

En utfordring vil være å få velgerne til å registrere brukernavn og passord i ID-porten (MinID), jf forskriften § 16. Det er gjennom ID-porten velgeren må identifisere seg for det elektroniske valgsystemet. Det kan være aktuelt at kommunen, i samarbeid med eller gjennom KRD, henvender seg til alle velgere som ikke har registrert seg med brukernavn og passord i ID-porten med informasjon om at dette er nødvendig for å kunne avgi e-stemme over Internet.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning med den merknad at § 5, prinsipp (3), bør tas ut.

Kapittel 2 – Manntall. Valgkort. Utlegging av manntall (§§ 7 – 7)

Gjennom forsøket tar departementet over to av kommunens oppgaver: Utarbeiding av manntall og utsending av valgkort. Departementet vil altså sørge for at det blir utarbeida et elektronisk manntall til bruk for avkryssing i valglokalene valgdagen (jf forslaget, § 6 (1)). Departementet vil også ta ansvar for utforming, produksjon og utsending av valgkort på vegne av kommunene som deltar i forsøket. Det er viktig at departementet tar disse oppgavene og ikke overlater dem til de enkelte forsøkskommunene. På den måten blir det ett enhetlig forsøk og ikke flere forsøk i forsøket. Ålesund bør si seg glad for dette.

Valgkortet som sendes ut til velgerne i forsøkskommunene skal blant annet inneholde opplysninger om returkode, dvs. en bekreftelse tilbake til velgeren på sms som bekrefter at den elektroniske stemmegivningen har kommet fram uendra til den elektroniske stemmeurnen. Velgeren trenger ikke å benytte seg av denne kontrollen for å få stemmegivningen godkjent, men en slik ordning gir velgeren en kontrollmulighet for egen handling og den vil samtidig kunne avdekke eventuelle feil i e-valgsystemet. Dette er et viktig bidrag til å skape tillit til systemet og gjentas i både § 16 (4) (om framgangsmåten ved stemmegivningen) og i § 28 (om innsyn og kontroll).

Det blir fortsatt ikke anledning til å legge ut valgmanntallet til offentlig ettersyn i elektronisk form. Noen kommuner, blant dem Ålesund, har ved tidligere valg gitt velgerne mulighet til å kontrollere om de er innført i manntallet ved søk via kommunens hjemmeside. Da har det kun vært mulig å søke på egen person og ikke på andre. Denne muligheten vil bli opprettholdt under forsøket, jf § 7.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning.

Kapittel 3 – Valgorganene (§ 8)

Forskriften tar inn et nytt ”valgorgan” i tillegg til de organene som er fastsatt i valgloven kapittel 4. Dette gjelder personer som skal bistå i dekrypteringen av e-stemmene. Bakgrunnen for dette er å sikre at ingen enkeltperson, eller en liten gruppe av personer med sammenfallende interesser, skal komme i posisjon til å dekryptere stemmer og dermed kunne manipulere resultatet.

Kapitlet er viktig og bør få kommunens tilslutning.

Kapittel 4 – Krav til behandling av listeforslag (§ 9)

Valgloven § 6-1 fastsetter krav til listeforslag. Ett av vilkårene som stilles er at forslaget må angi hvilke kandidater som stiller til valg på listen. Kandidatene må ikke være felles med kandidater på andre listeforslag som gjelder samme valg i samme valgdistrikt. Antallet kandidater skal oppfylle kravene i § 6-2. Kandidatene skal være oppført med fornavn, etternavn og fødselsår. Opplysninger om kandidatenes stilling eller bosted kan påføres. Dette skal gjøres hvis det er nødvendig for å unngå forveksling av kandidatene på listen. (§ 6-1 (2) bokstav c).

Forslaget til forskrift innebærer at det i stedet for fjerde setning (understreket ovenfor) skal gjelde følgende: Listeforslaget skal i stedet for fornavn, etternavn og fødselsår inneholde, fornavn, etternavn og fødselsdato (seks siffer). Årsaken til at fødselsår endres til fødselsdato er at den som fremmer et listeforslag selv kan få anledning til å legge forslaget inn i valgdatasystemet, eller sende over listeforslaget som elektronisk fil. Valgsekretariatet vil da deretter gjennomføre en direkte kontroll mot manntallet av kandidatenes valgbarhet. Slik kontroll skjer i kombinasjon mellom navn og fødselsdato.

Forslaget til § 9 vil bidra til å lette arbeidet med listeforslagene og forslagstillerne slipper å legge ved egen liste over kandidatenes fødselsdato, slik kravet er etter valgloven § 6-4 a).

Kapitlet bør få kommunens tilslutning.

Kapittel 5 – Stemmesedler (§§ 10 – 13)

Forsøket krever at forsøkskommunene utarbeider elektroniske stemmesedler. Dette tas inn i forskriften § 10.

Valgforskriftens bestemmelser om at stemmesedlene som skal brukes på valgtinget, skal produseres på en slik måte at det ikke er mulig å se hva velgerne har stemt etter at stemmeseddelen er brettet sammen, og at stemmesedlene skal være i størrelse A5 eller være falset, eventuelt klargjort til falsing, til A5, kan ikke gjelde for elektroniske stemmesedler. Dette blir markert i forslaget § 11.

Retten til å få utlevert stemmesedler i elektroniske format, blir ikke gjort gjeldende, jf forslaget § 12.

Forslaget til forskrift tar inn nye bestemmelser om trykte stemmesedler til kommunestyrevalget og til sedlene for fylkestingsvalget i Møre og Romsdal (Møre og Romsdal er eneste fylke som deltar i forsøket). Disse kravene kommer i tillegg til kravene i valgforskriften § 19.

Utformingen av sedlene blir noe annerledes enn tidligere. Den største endringen er at utsiden av sedlene skal ha en farga mønsterside med nærmere angitt fargekode – én farge for kommunestyrevalget og en annen farge for fylkestingsvalget. Seddelen skal for øvrig ha en forskutt falsing (dvs. de skal brettes på en slik måte at det blir vanskelig å brette den feil – med innsiden ut). Detaljene omkring dette går fram av § 13.

Rådmannen savner noen detaljer for de trykte sedlene. Dette er først og fremst utforming som har betydning for skanning (maskinell telling) – slik som nummerering som viser hvilket valg, hvilken kommune og hvilken liste seddelen gjelder samt unikt nummer for hver seddel.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning, med ovennevnte merknad.

Kapittel 6 – Forhåndsstemmegivningen (§§ 14 – 17)

Valglovens bestemmelser om perioden for forhåndsstemmegivningen (§ 8-1), hvem som kan motta forhåndsstemmer (§ 8-2) og på hvilke steder det kan mottas forhåndsstemmer (§ 8-3) passer ikke for elektronisk stemmegivning. Departementet foreslår derfor at disse bestemmelsene ikke skal gjelde, jf § 14.

Den elektroniske forhåndsstemmegivningen starter i følge forslaget 10. august fra kl 09:00 og avsluttes fredag 9. september kl 21:00. Det at den ordinære forhåndsstemmegivningen på papir avsluttes fredagen før valgdagen er naturlig med tanke på at flest mulig forhåndsstemmer skal rekke fram til rette kommune innen kl 21:00 på valgdagen. Elektronisk stemmegivning kommer derimot fram med det samme og bør derfor kunne gjennomføres nærmere valgdagen enn kl 21:00 fredag. Det bør vurderes om det i stedet skal settes til fredag midnatt (for å få med partilederdebatten) eller lørdag, f eks kl 21:00. Det kan ikke være elektronisk stemmegivning på søndag da noen kommuner gjennomfører ordinært valgting både søndag og mandag.

Det skal i følge forslaget ikke legges til rette for elektronisk stemmegivning i kontrollerte former. Departementet kan likevel etter søknad samtykke til at en eller flere av

forsøkskommunene kan gjennomføre slik stemmegivning i kontrollerte former. Dette går fram av forslaget til § 14 (2). Forslaget er fornuftig.

I § 15 foreslås det at den som logger seg på e-valgsystemet på det tidspunkt stemmegivningen skal avsluttes, skal få varsel om at stemmegivningen må avsluttes innen 10 minutter. Dette tilsvarer den ordningen som gjelder for stemmegivning på valgdagen: Den som er kommet fram til stemmelokalet innen lokalene stenger, skal få gjennomføre sin stemmegivning. Forslaget innebærer en fornuftig og rimelig ordning.

§ 16 beskriver hvordan stemmegivningen skal gjennomføres. Dette samsvarer med de forutsetninger som har vært drøfta tidligere i forsøksprosjektet. I drøftingene har det derimot vært noe ulikt syn på om det skal tillates bare én type ID i identifiseringen av velgeren. Nå legges det opp til bruk av MinID og ikke f eks bankID. De fleste benytter bankID langt oftere enn MinID og det vil derfor kunne oppleves som en litt større barriere å bruke en ID som sjelden er i bruk framfor den som brukes ofte. Ved dette forsøket ser det ut til at det blir tillatt å bruke kun MinID. Dette har med datasikkerhet å gjøre og kommunen må akseptere den løsning som blir valgt.

Valgforskriftens bestemmelse om framgangsmåten ved forhåndsstemmegivningen og forsendelse av stemmene (§ 27) vil av naturlige grunner ikke gjelde ved elektronisk stemmegivning.

I § 17 tas inn bestemmelse om at den som har avgitt elektronisk stemme kan stemme på nytt senere, enten elektronisk eller med stemmeseddel av papir (i kontrollerte former) og at en stemmegivning avgitt i kontrollerte omgivelser (p-valg) er endelig og annullerer tidligere og fremtidige elektroniske stemmegivninger.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning med unntak av § 14 (1) der perioden for elektronisk forhåndsstemmegivning bør avsluttes på lørdag 10. september, f eks kl 21:00, i stedet for fredag 9. september kl 21:00.

Kapittel 7 – Valgingsstemmegivningen (18 – 20)

Forsøket som innebærer bruk av elektronisk manntall på valgdagen fører til to vesentlige endringer i forhold til gjeldende ordning. Den ene gjelder ”fremmede stemmer”, dvs. velgere som vil avgi stemme i en annen stemmekrets enn de tilhører. Etter dagens regler skal disse stemmegivningene legges i egen konvolutt og behandles særskilt og ikke sammen med de øvrige stemmegivningene.

Ved elektronisk manntall har hvert stemmested oversikt over alle velgerne i kommunen. Ved kryss i manntallet på ett stemmested vil dette komme fram ved alle andre stemmestedene. Dette gir full kontroll av om en velger forsøker å avgi stemme ved flere stemmesteder. Det spiller derfor egentlig ingen rolle hvilket valglokale velgeren benytter. Likevel mener departementet at stemmegivningen fra velger som ikke er manntallsført på stemmestedet skal markeres som ”fremmed” ved at det settes kryss i manntallet og stemmeseddelen stemples og legges i egen urne adskilt fra velgerne som er manntallsført på stemmestedet. Denne prosedyren innføres for å unngå at det blir flere stemplede sedler i urnen enn antall kryss i manntallet for det aktuelle stemmestedet. Hvordan dette skal håndteres er noe uklart beskrevet i § 18.

Hvis prosedyren skal tas i bruk er det to mulige løsninger: a) Ved oppslag i manntallet markeres det tydelig på skjermen at velgeren tilhører annet stemmested. Stemmemottakeren påser i så fall at stemmeseddelen legges i egen "fremmed" urne. Eller: b) Hvert stemmested har tilgang kun til sitt " eget " manntall. Stemmemottakeren ved " fremmedbordet " har derimot tilgang til manntallet for hele kommunen. Velgere som tilhører andre stemmesteder må da henvises dit – tilsvarende som ved dagens ordning.

Begge disse prosedyrene bør være unødvendige. Hvert stemmested vil ha full oversikt over hvor mange kryss som er satt i kommunens manntall fordi hvert stemmested og hver pc er nummerert og det registreres hva som skjer på hvert sted. Antall sedler i urnen kan da kontrolleres mot antall kryss i manntallet satt på det enkelte stemmested.

Den andre endringen gjelder beredskap ved eventuelt strømbrydd eller kommunikasjonsbrudd til det elektroniske manntallet. Da skal en egen beredskapsrutine umiddelbart settes i gang. Denne er nærmere beskrevet i §§ 19 og 20. Dersom kommunikasjonen til manntallet gjenoppstår avsluttes beredskapsrutinen og den ordinære rutinen tas opp igjen.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning, men med den merknaden som er gitt ovenfor til § 18.

Kapittel 8 – Prøving av stemmegivninger og stemmesedler, opptelling, protokollering m.m. (§§ 21 – 25)

Kapitlet beskriver hvordan prøvingen av stemmegivningene og opptellingen skal foregå. Det foreslås at den foreløpige opptellingen av elektroniske forhåndsstemmer gjennomføres før stemmegivningen er godkjent. På den måten vil vi ha oversikt over hvor mange som har stemt elektronisk. Den elektroniske stemmegivningen kan ikke godkjennes før vi har fått kontrollert om velgeren har avgitt forhåndsstemme på papir eller avgitt stemme på papir valgdagen. Har dette skjedd skal den elektroniske stemmegivningen forkastes. Sammenholdt med den foreløpige opptellingen vil vi få oversikt over hvor mange som har stemt elektronisk som til slutt har valgt å bruke papirstemme.

Etter at papirstemmene er talt legges til antall godkjente elektroniske stemmer. Deretter foreligger det endelige resultatet. Alle stemmesedler på papir skal skannes i den endelige opptellingen. Forsøkskommunene kan altså ikke, som nå, avgjøre selv om sedlene skal skannes eller ikke. Tilsvarende vil gjelde for Møre og Romsdal fylke.

Rådmannen har igjen merknader til dette kapitlet.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning.

Kapittel 9 – Eierskap og krav til det elektroniske systemet. Sikkerhet. Innsyn og kontroll (§§ 26 – 28)

Forskriften slår fast at e-valgsystemet og det elektroniske valgdatasystemet skal eies, driftes og forvaltes av Staten (jf § 26). Det er svært gledelig at departementet nå endelig trekker denne konklusjonen. Ikke minst nasjonale valg, men også valg til kommunestyre og fylkesting, krever sterk grad av samhandling mellom kommunene. Det er derfor viktig at valgsystemene snakker sammen. Ved at, fram til nå, hver enkelt kommune selv skal ha ansvar for å utvikle eller leie inn slike systemer, blir vi langt mer sårbare enn om Staten styrer dette sentralt.

Sikkerhetsbestemmelsene i § 27 er sentrale og viktige og er en naturlig konsekvens av de prinsippene for forsøket som er fastsatt i § 5. De er også, så langt rådmannen kan se, et produkt av brede og grundige drøftinger over lang tid i departementets prosjektgruppe og de mange referansegruppene som har deltatt i det forberedende arbeidet før forsøksprosjektet fikk sin endelige form.

Bestemmelsene i § 28 om innsyn og kontroll er viktige for å skape tillit til valgsystemet.

Kapitlet bør få kommunens tilslutning.

Juridiske konsekvenser:

Forsøket med elektronisk stemmegivning må hjemles i egen forskrift. Uten slik forskrift vil forsøket bli ugyldig.

Økonomiske og andre driftsmessige eller organisatoriske konsekvenser:

Forslaget til forskrift innebærer ingen slike konsekvenser ut over det som var kjent ved etablering av forsøket.

Konklusjon med begrunnelse:

Forsøket med elektronisk stemmegivning innebærer at valget på enkelte områder må gjennomføres på en annen måte enn det som går fram av valgloven og valgforskriften. Hvordan dette skal skje må fastsettes i forskrift som er hjemla i valgloven § 15-1. Forslaget til forskrift har i stor grad fanga opp det som er nødvendig for å gjennomføre forsøket på en betryggende måte.

Rådmannen mener kommunen bør gi sin tilslutning til den foreslåtte forskriften med merknader til kapittel 1 - § 5, kapittel 5 - § 13, kapittel 6 - § 14 og kapittel 7 - § 18 slik det går fram av vurderingene ovenfor.

Rådmannens innstilling:

Ålesund valgstyre slutter seg til Kommunal- og regionaldepartementets forslag til Forskrift om forsøk med elektronisk stemmegivning under forhåndsstemmegivningen, elektronisk avkryssing i manntallet på valgtinget og bruk av ny stemmeseddel ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 slik det går fram av brev av 16.12.10, med følgende merknader:

Kapittel 1, § 5: Prinsippet om at valgstyret skal sørge for at velgerne gis anledning til å øve på hvordan man avgir en e-stemme før valgperioden bør tas ut.

Kapittel 5, § 13: Valgstyret savner noen detaljer for de trykte stemmesedlene. Dette gjelder først og fremst utforming som har betydning for skanning (maskinell telling) – slik som nummerering som viser hvilket valg, hvilken kommune og hvilken liste seddelen gjelder samt unikt nummer for hver seddel.

Kapittel 6, § 14: Perioden for elektronisk forhåndsstemmegivning bør avsluttes lørdag 10. september kl 21:00.

Kapittel 7, § 18: Hvis prosedyren for stemmegivning på valgdagen skal tas i bruk er det to mulige løsninger: a) Ved oppslag i manntallet markeres det tydelig på skjermen at velgeren tilhører annet stemmested. Stemmeholderen påser i så fall at stemmeseddelen legges i egen "fremmed" urne. Eller: b) Hvert stemmested har tilgang kun til sitt "eget" manntall. Stemmeholderen ved "fremmedbordet" har derimot tilgang til manntallet for hele kommunen. Velgere som tilhører andre stemmesteder må da henvises dit – tilsvarende som ved dagens ordning.

Begge disse prosedyrene bør være unødvendige. Hvert stemmested vil ha full oversikt over hvor mange kryss som er satt i kommunens manntall fordi hvert stemmested og hver pc er nummerert og det registreres hva som skjer på hvert sted. Antall sedler i urnen kan da kontrolleres mot antall kryss i manntallet satt ved det enkelte stemmested.

Valgstyrets vedtak

17.01.2011

Som rådmannens innstilling.

Votering:

Rådmannens innstilling vedtatt med 12 mot 1 stemme.